

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דרשת שבת שובה

*

שלי"ם פרשת וילך

שנת תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מועדני מלך וויזן

גליון אלף שי"ה

על הטוב יזכר ידידינו היקר
הר"ר יואל ווערצבערגער הי"ו
שנדב הוצאת הקונטרס לזכות את הרבים
לרגל תגלחת בנו למזל טוב

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דרשת שבת שובה

דרשת שבת שובה תשפ"ג לפ"ק

במוניא המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב (פסחים מז. - ביצה יב.)

ונראה דהנה במנחת חינוך (מצוה רצה אות יג) הביא קושיית האחרונים, דלמה יתחייב משום בישול ביום טוב, הא בשר בחלב אסור בהנאה, והוי ליה מקלקל, דהגיד והחלב נאסרו בהנאה בבישול זו, ולמה יתחייב על יום טוב ע"כ. וביאור הקושיא היא, כי הגם שהוא מבשל אותו בשביל שרוצה לאכלם באיסור, ואם בן הוא רוצה בקלקול זה, כי רוצה לאכול הגיד בטעם החלב [ומצינו כיוצא בה בתומי (ביצה יב: ד"ה הכא), דכיון שהיה בדעתו של זה לאכלו היינו צורך יום טוב ע"ש], מכל מקום אם אנו דנים על המאכל הרי זה מקלקל, שאסר אותה בהנאה בבישול זה, ולא מועיל מה שהוא רוצה לאכלו ככה.

ובן נראה מגמרא (פסחים עג:) בשוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה דחייב עליה שלש חטאות [משום שבת ומשום עבודה זרה ומשום שחוטאי חוץ לעזרה]. ופריך בגמרא מה תיקן, ומשני

בגמרא המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואכלו לוקה חמש, לוקה משום מבשל גיד ביום טוב, ולוקה משום אוכל גיד, ולוקה משום מבשל בשר בחלב, ולוקה משום אוכל בשר בחלב, ולוקה משום הבערה ע"כ.

ולכאורה יש להבין הלא חיוב הבישול ביום טוב היא הן על החלב והן על הבשר, ושיעור חיוב על הבשר היא על גרוגרות (רמב"ם הי שבת ט-א), ושיעור החיוב על המים פחות יותר, שהוא כדי לרחוץ אבר קטן (שם), ואם בן בישול החלב בודאי קודמת לבישול הבשר. ועוד כי במשקין חיוב הבישול הוא כשמגיע לשיעור יד סולדת בו (שבת מז:), וחיוב בישול הבשר היא רק כשהגיע למאכל בן דרוסאי (רמב"ם שם ט-ה), ואם בן קדם בישול החלב לבישול הגיד, והוי ליה למימר דלוקה משום מבשל החלב, ולמה הזכיר רק בישול הגיד, דלוקה משום מבשל גידי ביום טוב.

ולכאורה הקושיא של המנחת חינוך סובבת הן על הגיד והן על החלב, דשניהם היו מותרים בהנאה, וקלקל במה שבישולם יחד לאסרם בהנאה. אך ראיתי בשו"ת בית יצחק (או"ח סימן פב) שכתב, דעל החלב לא קשיא דהוי מקלקל, דהחלב נאסר בתחלת הבישול כמו שכתוב בחוות דעת (סימן צא), ובגמר בישול לא הוי מקלקל דכבר נאסר. רק אבשר קשיא, דהבשר לא נאסר בהנאה אלא רק בבישול כמאכל בן דרוסאי, ואז בשעת מלאכת יום טוב דחייב אבישול בא הקלקול ע"כ.

ודבריו צריכין ביאור, דהנה בחוות דעת (שם סק"ז) כתב וז"ל, בשר שנפל לחלב בכלי ראשון, או על ידי עירוי חלב על בשר, והבשר לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי, הבשר אינו אסור משום בשר בחלב להיות לוקה על כל זית ממנו, אבל ודאי שאפילו הכי הבשר אסור [באכילה] מדאורייתא, דהא החלב נאסר מדאורייתא דהחלב מבושל, והטעם של בשר הנבלע בתוכו גם כן נתבשל, כעין שכתב הרא"ש (שבת פ"ג סימן יז) הובא בטורי זהב (סימן סט ס"ק כג) דאפילו הלחלוחית מתבשל, מכל שכן דהטעם הבלוע נתבשל. והבשר אף על גב דאינו מתבשל מכל מקום ודאי דמבליע ומפליג, והרי בלע חלב נבלה ונאסר באכילה, אבל בהנאה [הבשר] מותר, כיון דמצד עצמו הבשר מותר מדאורייתא, דדרך בישול אסרה תורה,

שמוציאו מידי אבר מן החי. ופירש רש"י לבני נח שאם אכלו אינו נהרג ע"כ. וביארו בתוס' (חולץ ת. ד"ה מותר) דבשבת כיון דמלאכת מחשבת אסרה תורה, וכיון שיש תיקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכוון, אף על פי שקלקולו יתר על תקונו ע"ש. ולכאורה הרי גם לישראל תיקון שהוציאו מידי איסור אבר מן החי, ולא יתחייב עוד באכילתו משום אבר מן החי, וכמו בכל שוחט בשבת דלא הוי מקלקל, דבשעת הקלקול בא לו התיקון שמוציאה מידי אבר מן החי (תוס' שבת קו. ד"ה חיון). ועל כרחק כיון דבשחיטת חמאת בחוץ לעבודה זרה נאסר עליו בהמה זו בהנאה, וקלקל הבהמה שהיתה מותרת לאסרה מעתה בהנאה, הגם שהוא רוצה לאכלו באיסור, ויהא לו בשחיטה זו תיקון מאבר מן החי, לא איכפת לן, כיון דבעצם השחיטה קלקלה לאסרה בהנאה. ורק לבן נח שהותר לו לאכלה, כי אינו מצווה על איסור אכילת קדשים ושחומי חוץ ותקרובת עבודה זרה, על כן אצלו הוי עצם השחיטה תיקון, שאין לו איסור לאכלה, ונתקן בשחיטתה גם איסור אבר מן החי שהיה אסור לו עד עתה. אך יש לדחות, כי לישראל אין זה נחשב תיקון כלל בשחיטתה, כי עד עתה היה חייב על אכילתה רק חמאת אחת בשביל אבר מן החי, ועתה הוסרה איסור זה, אבל בא עליו חיוב של שלשה חמאות אחרות, ואין בזה תיקון כלל.

אמנם יש לומר דהנה במנחת חינוך (מצוה ז אות ג) יצא לדון בלאו דמבושל דאסור בקרבן פסח, אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי אם עובר, דאפשר לומר דוקא לענין שבת הוי בישול כמאכל בן דרוסאי, עיין מנחות (ג:) ושי"ס כמה פעמים, אבל לענין פסח אפשר דלא. ומנא אמינא לה, דגם בבשר בחלב כתיב לא תבשל, ועובר על לאו בבישול, וגם על האכילה דרך בישול, ומבואר בחולין (קה:) כשם שלוקה וכו' כך לוקה על בישולו, באיזה בישול אמרו שאחרים אוכלין וכו', ופירש רש"י שנתבשל כל צרכו. מבואר להדיא דלא הוי בישול עד שנתבשל כל צרכו, אם כן כאן נמי. ולא דמי לשבת דהתם על כל פנים מלאכת מחשבת איכא, אבל כל מקום שמוזכר בתורה בישול, הוי בישול כל צרכו כמו בבשר בחלב, אם כן כאן נמי אין עוברין על לאו זה בלא נתבשל כל צרכו עיי"ש.

ואי נימא כן, הרי חיוב בישול בשבת וחיוב בישול בשר בחלב אינם שוין, ואינם באים כאחד. והמבשל בשר בחלב ביום טוב, חייב על בישול הבשר משום יום טוב כשהגיע למאכל בן דרוסאי, ואז עדיין לא נאסר בהנאה, כי חיוב בישול בשר בחלב ואיסור הנאתה חל רק כשנתבשל כל צרכו. אמנם כל זה היא רק לגבי חיוב בישול הבשר, אבל חיוב בישול החלב, הן מצד איסור בשר בחלב, והן מצד איסור יום טוב, באים כאחד כאשר הגיע ליד סולדת. ואם כן על

וכל שלא הגיע למאכל בן דרוסאי לאו דרך בישול הוא, רק מדרבנן אסור אפילו בלא דרך בישול, דאפילו כבוש אסור מדרבנן, וכל שאין האיסור רק מדרבנן מותר בהנאה. ומצד שבלע חלב האסור בהנאה אין אסור הבשר בהנאה, כמו שכתב האיסור והיתר הארוך (כלל כא דין ו) וז"ל, כל איסורי הנאה אפילו יש בנותן טעם שרי למכור חוץ מאיסור הנאה שבו, וראיה מחטים שנפל עליהן יין נסך (ריש סימן קלד) עכ"ל.

ואם כן מבואר בדבריו, דכאשר מבשלים בשר עם חלב, כאשר הקדירה נעשית יד סולדת, החלב נאסר בהנאה משום בישול בשר בחלב, כי הוציא הלחלוחית והטעם מהבשר, ונתבשל ביחד עם החלב. אבל הבשר עדיין לא נאסר מהבישול עד שיתבשל גם הבשר. והגם כי אין לאכול הבשר משום שנבלע בה חלב האסורה בהנאה, מכל מקום עצם הבשר עדיין מותרת בהנאה למכרה חוץ מדמי החלב הנבלע בה. ואם כן כאן במבשל גיד בחלב ביום טוב, שפיר תקשה על שניהם, דלמה יתחייב משום בישול, הא החלב נאסר בהנאה כשהגיע ליד סולדת בו, ואז מתחייב על הבישול של יום טוב, והוי מקלקל. וכמו כן הבשר נאסר בהנאה כאשר מגיע למאכל בן דרוסאי, ואז חייב על בישול בשבת, והוי מקלקל, וממילא הקושיא דהוי מקלקל סובבת הן על הבשר והן על החלב.

ניתוסף שום תיקון במלאכתו, פטור אפילו כשאינו מקלקל. ולדוגמא המבשר של בשבת דבר שאי אפשר לאכלו, כגון תבשיל של סם המות, אי חייב, שלא קלקל שום דבר בבישולו, אבל מכל מקום גם לא תיקן כלל ולא הועיל שום דבר במלאכתו. ובקהלות יעקב (שבת סימן מז) הביא ממרן החזון איש זצ"ל, דכל שאין בהמלאכה לא תיקון ולא קלקול, לא נחשב מלאכה גם לרבי יהודה, וכעין מקלקל הוא. והביא ראיה מגמרא (שבת עה.) דרב אמר שוחט חייב משום צובע, ואמר טעמא דלא מחכו עלה, משום דניחא ליה בצביעה זו כי היכי דליקפצי עלה לזבוני עייב. הרי דכל דליכא שום תועלת בדבר, אינו מלאכה אפילו לרבי יהודה, דהא רב סבירא כרבי יהודה (שם מב.) ע"כ.

ולפי זה הקושיא עדיין במקומה עומדת, הגם אי נימא דהתנא סבירא ליה דגיד הנשה היתה אסורה בהנאה גם קודם בישולה, וממילא לא נעשה קלקול וגרועותא להגיד במה שבישלו בחלב ביום טוב. מכל מקום זה ודאי שבבישול גיד הנשה בבשר בחלב ביום טוב אין שום תיקון כלל, כי אין לו תועלת כלל מהבישול, וגם בזה פטורין ביום טוב, דלא הוי מלאכת מחשבת, והוי כמקלקל, ולמה חייב כאן משום בישול ביום טוב, כי איזה תיקון נתהוה בבישול זה, הא אסור לאוכלו וליתן ממנו לבהמתו או לנכרי, דהוי אסור בהנאה.

בישול החלב לא חייב משום יום טוב דהוי מקלקל, דכאשר הגיע חיוב בישול ביום טוב, באותה שעה נאסרה בהנאה משום בישול בשר בחלב, והוי מקלקל. ולכן שפיר לא אמרו דהמבשל גיד הנשה בחלב, חייב משום בישול החלב ביום טוב, דזה אינו, דהרי הוי מקלקל. אבל על הבשר של גיד הנשה שפיר חייב משום בישול ביום טוב, משום דכאשר הגיע למאכל בן דרוסאי, נתחייב בחילול יום טוב, ואז עדיין לא נאסרה בהנאה עד שתתבשל כל צורכה, ואם כן כשחל חיוב בישול ביום טוב אין כאן מקלקל, ושפיר חייב משום בישול הגיד דייקא.

*

ובשו"ת בית יצחק שם כתב ליישב הקושיא של מקלקל, דצריכין לומר דסבירא ליה להך תנא דגיד הנשה אסור נמי בהנאה (פסחים כב.), ולא הוי מקלקל, דהבישול בחלב לא הוסיפה שום קלקול עייב.

ויש להעיר על זה, דלכאורה יש לדון בדין דכל המקלקלים פטורין במלאכת שבת (שבת קו.), אם הפטור הוא רק כאשר מקלקל ומגרע הדבר ממה שהיה בתחלה, אבל אם אינו מקלקל וגם אינו מתקן כלל במלאכתו, חייב אף שלא הועיל שום דבר במלאכתו, או שמא בעינן מלאכת מחשבת, שיתוסף במלאכתו איזה תיקון, אבל אם לא

והנה בערוך לנר (מכות כא: ד"ה משום זורע) הקשה גם כן דמבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב, כיון שנאסר בהנאה הוי מקלקל. וכתב דיש לומר דכיון דעל ידי הבישול נעשה ראוי לאכול לנכרי שפיר חשוב תיקון. ואף דאסור בהנאה ואסור להאכילו לנכרי, מכל מקום חשיב תיקון לענין שאם אכלו הנכרי בעצמו. וכן מוכח ממה דאמרינן בפסחים (עג:) השוחט מטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה מה תיקון, ומשני תיקון להוציא מידי אבר מן החי ע"ש. והרי שם הישראל ודאי אין יכול להאכיל לנכרי שהרי אסור לו בהנאה משום שוחט לעבודה זרה, ומשום קדשים שנפסלו, ואף על פי כן חשיב תיקון לגבי נכרי עצמו אם אכלו שלא להתחייב עליו, כל שכן דחשיב תיקון מה שעושהו ראוי לאכילה לנכרי. ואף שהקלקול יתר על התיקון, מכל מקום לענין חיוב מלאכה לא בעינן רק תיקון קצת כמו שכתבו התוס' בחולין (ת. ד"ה מותר) ע"ש.

אמנם בברוך טעם (שער הואיל דין א) יצא לדון בזה, דאין הכרח מדין שוחט מטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה, דבכל מקום נימא שנחשב כתיקון בשביל שתיקון לבני נח, דשאני התם בשוחט בשבת, כיון דבתחלת השחיטה נעשה נקובת הושט, ותו אין הבהמה עומדת לא לגדל ולדות ולא להרישה, על כן אין עוד מקלקל במה ששוחט אחר כך, ושפיר יש לחייבו משום חילול שבת על מעשה

וראתי בספר מנחת אשר (דף שכו) שהעיר מדברי התוס' (שבת צה.) דהרודה הלוח דבש של איסורי הנאה חייב ע"ש, הרי דלא צריך שיתקן במלאכתו, דאם כן אמאי לוקה. וכתב שוב דיש עוד ראייה מגמרא (מכות כא:) יש חורש תלם אחד וחייב עליה משום שמונה לאוין וכו', וחשיב נמי יום טוב. וקשה דכיון שהם מוקדשים וכלאים אם כן אינו מתקן כלום בחרישתו, דממילא אסור בהנאה, ועל כרחך דחייב בלאו הכי. וסיים עלה, ובאמת ראיתי במנחת חינוך שהביא קושיא זו מר"ר יונתן אייבשימין, אבל לפי הנ"ל לא קשה מידי ע"כ. אך המעיין בפנים במנחת חינוך (מצוה רצה) יראה דקושייתו לא היה על חרישה ביום טוב, דבזה יש לומר דחייב הגם שאינו מתקן, מכל מקום אינו מקלקל, אלא קושייתו שם היא על קושיית הגמרא ולחשוב נמי זורע ביום טוב, ומשני אין חילוק מלאכות ביום טוב, דמאי מקשה, הא הוי ליה מקלקל, דהא הזרעים היו מותרים באכילה ובהנאה, ואוסרו בהנאה בזריעה זו, וכל המקלקלין פטורין ע"ש. והיינו דבוריעה יש לקול גמור, לא כן בחרישה אחר הזריעה, אינו מקלקל, אלא שאין בו תיקון. — ולפי זה אתי שפיר תירוצו של הבית יצחק, דכיון דגיד הנשה היה אסור בהנאה גם קודם בישולו, לא קלקל ביום טוב בעת שמבשלו, ואם כי לא תיקון שום דבר, אין דינו כמקלקל, ושפיר חייב על יום טוב.

דליכא תיקון כלל, הגם שלא קלקל, שפיר יש לומר דדינו כמקלקל, כיון שלא תיקון כלל במלאכתו. אבל באיסורי הנאה הוי מתקן לבני נח שלא נאסר להם דבר זה, ומותרים ליהנות ממנה.

אמנם בערוך לנר (שם) העיר, דמתוסי (שבת קו. ד"ה בחובל) נראה דסבירא ליה דתיקון לנכרי לא חשיב תיקון באיסורי הנאה ע"כ. ולפי זה יש סתירת התוסי בדין העושה מלאכה באיסורי הנאה אי נחשב כמתקן, כיון שתיקון לבני נח.

ויש לומר, דהנה לכאורה יש להבין, דכיון דנתבאר דישראל המבשל איסור הנאה לאכלו, לא חשיב תיקון לישראל, כיון דעצם הדבר נאסר לו הוי מקלקל, הגם שהוא רוצה לאכלו באיסור, ורק לבני נח שהותר להם נחשב לתיקון. אם כן איסורי הנאה דאסור לישראל ליתנו לעכו"ם, דנתינת המתנה נחשב הנאה, כמו שאמרו (פסחים כב.) גבי שולח ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכו, דמותר רק מפני שגיד מותר בהנאה. ואם כן גם לבני נח אי אפשר ליהנות מהמלאכת ישראל בהיתר, רק על ידי איסור, והיינו או שיתן לו הישראל במתנה, או שגוזל אותו מהישראל, ואם כן למה יחשב מה שבן נח אוכלו באיסור, יותר תיקון ממה שהישראל עצמו יאכלנו באיסור. ואם לא נחשב המלאכה לתיקון במה

השחיטה שעשה אחר התחלת השחיטה, שהרי כבר ניקב הושט בתחלת נגיעת הסכין, ולכך די למיחשב לתיקון מה שהוציאו בשחיטתה מאיסור אבר מן החי ע"ש. והיוצא מדבריו, דיש לומר דהעושה מלאכה בשבת בדבר הראוי, ובמלאכתו קלקל אותה לאסרה בהנאה, לא מהני תיקון כל דהוא, מה שבן נח יוכל ליהנות ממנה, דהקלקול מרובה הרבה יותר מהתיקון המועט, ונחשב כמקלקל. ורק בדבר שהיה מקולקל כבר קודם עשיית המלאכה, ובשעת מלאכת שבת לא עשה קלקול, רק עשה תיקון לבן נח, זה נחשב לתיקון. ואם כן במבשל גיד הנשה בחלב, שבמעשה זו מקלקל אותה לאסרה בהנאה, לא מהני תיקון כל דהו לבני נח להחשב כמתקן.

אמנם אם לוקח בשבת דבר שהיה כבר אסור בהנאה מתחלה, כגון ערלה וכלאי הכרם, ובישלה בשבת, שלא הוסיף לקלקל אותה במלאכתו, אלא תיקנה שנעשה ראוי לאכילה לבן נח, שפיר הוי תיקון גמור וחייב. ובזה נדחו הראיות (שהובא לעיל) מהרודה חלות דבש של איסורי הנאה דחייב, ומחורש בכלאי הכרם דחייב, להוכיח משם דכל שאין בהמלאכה לא תיקון ולא קלקול נחשב למלאכה (כנגד דברי החזון איש), דזה אינו, כי באיסורי הנאה, אף שאין בזה תיקון לישראל, יש תיקון לבני נח, דנחשב לתיקון כמו בשוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה, אבל היכא

שיאכלנו ישראל באיסור, למה יחשב תיקון לבני נח שיאכלנו גם כן באיסור.

אך יש לומר דהא מבואר בגמרא (פסחים א) דחמץ אינו ברשותו של אדם, ועשאן הכתוב כאילו ברשותו [להתחייב עליהן], ופירש רש"י דאיסורי הנאה אינו שלו, ולכן אינו יכול לבטלו לאחר זמן איסורו ע"ש. וכן מבואר בתוס' (סוכה לה. ד"ה לפי, סנהדרין פ. ד"ה בשור) דאם מכרו אינו מכור, ולא מקרי לכם ע"ש. ואם כן לפי זה אין באיסורי הנאה איסור גזילה, ורשאי בן נח ליטלו ולאכלו, ועל כן שפיר הוי מתקן לבני נח, כיון דמותר לו לאכלו בהיתר. ושפיר כתבו התוס' דכל מלאכה באיסורי הנאה הוי מתקן, דתיקון לבני נח, שהרי הם מותרין ללקחם מעצמם ולאכלם.

אמנם יש מהראשונים דסבירא להו דיש בעלות על איסורי הנאה, אלא דאינו ברשותו, אבל לא פקעה הבעלות מדבר שאסור בהנאה, ויש קנין באיסורי הנאה, וכמבואר ברמב"ם (הי חמץ א-ב), ובריטב"א (סוכה לה. ד"ה ושל ערלה). ולפי זה אי אפשר לבן נח ליקח האיסורי הנאה מישראל בלי רשותו, והוא אסור ליתנו לו במתנה, ועל כן לא נחשב תיקון מה שמותר לבני נח ליהנות ממנה, כי גם עליהם יש איסור ללקחם.

ובחתם סופר (עבודה זרה סב. ד"ה מכרו) כתב להוכיח מדברי התוס' (קידושין נו. ד"ה המקדש) דסבירא להו כן, דלא נתבטל

הבעלות מאיסורי הנאה, שהקשו שם מדוע המקדש בערלה אינה מקודשת, הרי יכולה ליהנות מהם שלא כדרך הנאתה. ואם איסורי הנאה אינו שלו איך תתקדש בהם ע"ש. (וכן הביא רביה זו בשו"ת בית הלוי ח"א סימן מח אות ז). ומעתה יש לומר, דכן סבירא להו להתוס' (כמסכת שבת קו.) דלכן תיקון לנכרי לא חשיב תיקון באיסורי הנאה, כיון דאי אפשר לו לנכרי ליקח אותם בהיתר ליהנות ממנה. ומה שיכול ללקחה באיסור לא מהני, כיון דעצם המאכל מקולקלת שאסורה בהנאה.

ובדבר שמואל (פסחים עג.) הקשה במה שאמרו שתיקון שמוציאו מידי אבר מן החי לבני נח, לפי מה שכתוב ברש"י (קידושין נו.) דקדשים בחוץ יש בה איסור מעילה, ומבואר במנחת חינוך (מצוה קכז) דבן נח חייב במעל בהקדש מתורת גזל, דמה לי גזל גבוה ומה לי גזל הקדש, ואם כן לא תיקון כלום, שגם עכשיו אם יאכל מזה יהרג מדין גזל ע"ש. ולפי מה שנתבאר דאיסורי הנאה אין להם בעלים, ואין בו משום גזל, יתכן דגם בעלות של הקדש נפקע ממנה, ואין בו משום גזל.

*

אמנם יש לדון בזה מצד אחר, דאי אפשר לומר דתנא דידן סבירא ליה גיד הנשה אסור בהנאה, דהא מחייב

אותו בבישול גיד בחלב משום בשר בחלב, ואם כן סבירא ליה דיש בגידין בנותן טעם, וכמבואר ברש"י (די"ה לוקה), דאם אין בגידין בנותן טעם, אין דינו כבשר אלא כעצמותיה וטלפיה דאין בו משום בשר בחלב (חולין קיד). והרי מבואר בגמרא (פסחים כב) דלמאן דאמר יש בגידין בנותן טעם, גיד הנשה מותר בהנאה, דכשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרו [כל חלב וכל גיד מותרין בהנאה, שהן בכלל לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, שגם הן קרויין עמה נבילה, והרי לך היתר הנאה בלאו דגיד לא שנא נבילה ולא שנא כשרה], ואיך אפשר לומר דתנא דידן סבירא ליה דגיד הנשה אסור בהנאה, ולא הוי בכלל היתר נבילה דאינו בנותן טעם, דאם כן איך מחייבו על בישולו משום בשר בחלב.

ולכאורה יש לומר דהתנא סובר אין בגידין בנותן טעם (ודלא כרש"י), ומכל מקום יתחייב משום בשר בחלב, וכדברי הרמב"ם (הי מאכלות אסורות ה-ו) דבגיד הנשה של נבילה חייב על אכילתו שתיים, אף שאין בגידין בנותן טעם, וביאר בשער המלך שם, דכיון דאחשביה התורה לאכילתו לענין גיד, לעבור עליה באותה אכילה, חשוב נמי אכילה לגבי נבילה לעבור עליה ע"ש. וכמו כן יחשב אכילה לגבי בשר בחלב. אמנם כל זה הא תינח על 'אכילת' גיד הנשה של בשר בחלב, שפיר יש לומר כשם שחייב על אכילה זו משום גיד,

מתחייב גם על איסורי אכילה אחרים, כגון נבילה או בשר בחלב. אבל איך נחייב אותו על 'בישולו' משום בשר בחלב, הא אין זה בשר. ומה יועיל לן שאחר כך כשיאכלנו אחשביה לאכילתו, שעבור זה יתחייב על מעשה הבישול שקדמה לו, כאשר אין בבישול זה שום איסור דאחשביה. ולכן הוכרח רש"י לפרש דסבירא ליה להאי תנא דיש בגידין בנותן טעם, ואם כן גיד הנשה מותר בהנאה. ואם כן הדרא קושיא לדוכתיה, דכבישולו ביום טוב מקלקל הוא, שאוסרו כעת בהנאה, ולמה יתחייב משום שבת. [שוב ראיתי בשו"ת קול אריה (סימן מג) שהעיר בזה, וכתב דבשלמא אם היה האיסור מצד האדם אשר מחשבו לאכילה, שפיר יש לומר דכבישול עדיין לא אחשביה, אבל כיון דהתורה אחשביה לאכילה גיד הנשה, והוא בכלל לא יאכל דהתורה אחשביה לאכילה, אין חילוק בין אכילה לבישול, ועיין שם מה שהאריך בזה].

*

ולכאורה היה מקום לומר על פי דרכו להיפוך, דתנא דברייתא סבירא ליה דגיד הנשה מותר בהנאה, אך סבירא ליה דגם בשר בחלב מותר בהנאה, וכדעת רבי שמעון (חולין קמז), ואם כן לא הוי מקלקל בבישולו, ולכן חייב גם משום יום טוב. ולכאורה יש גם סיוע לומר כן, דהא דעת הרמב"ן בספר

המצות (שורש שני דף כה) דהנהנה מבשר בחלב לוקה ע"ש. ואם כן במבשל גיד הנשה ביום טוב ואכלו ילקה שש גם משום הנאת בשר בחלב (ע"ן פרי חדש י"ד סימן קי ס"ק יג). אך האי תנא סבירא ליה דבשר בחלב מותר בהנאה, דלכך חייב משום יום טוב ולא הוא מקלקל, ושפיר אין לוקין שש על הנאת בשר בחלב.

אך בשער המלך (הי יסודי התורה ה-ח) כתב דאין לומר כן, דעל כרחק האי תנא לאו רבי שמעון הוא, דרבי שמעון סבירא ליה דאין בגידין בנותן טעם (חולין קא.), ואם כן לדידיה איך לוקה משום בשר בחלב ע"כ. ואי משום הא יש לומר, דתנא דהאי ברייתא לאו רבי שמעון, אלא סבירא ליה כרבי שמעון בהא, דבשר בחלב מותר בהנאה, וסבירא ליה דיש בגידין בנותן טעם, ושפיר יש בו משום איסור בשר בחלב. אך בטעם המלך העיר מטעם אחר, דאי סבירא ליה לתנא דברייתא דבשר בחלב מותר הנאה, אם כן אמאי חייב שתים, על אכילת גיד ואכילת בשר בחלב, היאך יחול איסור בשר בחלב על איסור גיד, ועל כרחק דמהאי טעמא, כיון דבשר בחלב אסור בהנאה, והוי חומר לגבי גיד, או דהנאה נקרא מוסיף וכי ע"ש.

*

והנה במנחת חינוך כתב ליישב קושיא הנ"ל, דהא הוי מקלקל,

דנראה דלא הוי מקלקל בשבת ויום טוב, רק אם הוא דרך קלקול והשחתה כמנהג של עולם, כמו חובל ואין צריך לדם, ומבעיר ואין צריך לאפרו, כי הוא משחית ומקלקל דרך מנהג העולם. וכן קורע בגדים ושובר כלים ודומיהם, אבל מה שמתקן על פי מנהגו של עולם, אף דאיסורא רביע עליו, מכל מקום לא נקרא מקלקל ולא מצינו זה. וקצת ראייה לזה, דרבי יוחנן הסנדלר סובר דמעשה שבת אסור דכתיב כי קודש וכי אי מה קודש אסורה בהנאה, תלמוד לומר לכם וכי (כבא קמא עא.), אם כן למה לי לכם, בלאו הכי בודאי אינה אסורה בהנאה, דאי אסורה בהנאה הוי ליה מקלקל, ומלאכת מחשבת אסרה תורה, על כרחק צריך לומר דזה לא נקרא קלקול ע"כ. והיוצא מדבריו דמה שהאדם מטיל איסור הנאה על חפץ או מאכל בשבת, אין זה בכלל מקלקל, דבעצם היא תיקון אלא איסור רביע עליה.

אך הראיה ממעשה שבת דאסור, ולא נקרא בשביל זה דמלאכתו בשבת היה קלקול, ופטור. יש לומר דשאני איסור מעשה שבת משאר איסורי הנאה, כי יש לחלק ולומר, דכל איסור הנאה שמטיל על המאכל במלאכת שבת, כגון המבשל בשר בחלב, הוי איסורו איסור חפצא, שהמאכל הזה נאסר, והוי שפיר מקלקל. לא כן היא מצות שבת, שאין המלאכות האסורות בשבת איסור חפצא, אלא איסורי גברא על האדם

הגברא, הרי גוף החפץ לא נתקלקל, אלא אריה רביע עליה שלא לאכלו, אבל אם איסורי תורה הם איסור חפצא, אז יתכן לומר דבמה שמרביע עליו איסור לאכלו, הוי מקלקל האוכל, ופטור בשבת.

ומעתה נסכם דיני מקלקל בשבת. א) כל מקלקל שיש בו גם תיקון שחשוכה יותר מהקלקול, דינו כמתקן וחייב, כמו כל שוחט בשבת דהוי מקלקל (חולץ ה). וחייבין. ב) כאשר הקלקול גדול, והתיקון מועט, מבואר בתוס' (חולץ שם ד"ה מותר) דבתיקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת, אף שקלקולו יותר מתיקונו, ולכן בשחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה חייב, משום תיקון כל דהו להוציאו מידי אבר מן החי. ובברוך טעם (הני"ל) כתב לדחות ראיית התוס' משם. ג) העושה מלאכה בשבת, ולא קלקל ולא תיקן, יש לדון אי חייב, כיון דאין תיקון במלאכתו. ודעת החזון איש דפטור. ד) אם הקלקול לישראל, ולכן נח הוי תיקון, הוי מתקן (פסחים שם). ה) העושה מלאכה בשבת, ואסרה בהנאה, אי הוי מקלקל, כגון בישראל בשר עם חלב בשבת, יש לומר דהוי מתקן לבני נח. ולדעת המנחת יש חינוך, המרביע איסור על דבר לא מקרי מקלקל כלל.

שינוח גופו, ולא לעשות מלאכות הללו, אבל אין איסור חל על עצם הזריעה והחרישה. ולכן לא שייך שלוחות במלאכת שבת, כיון שסוף כל סוף גופו נייח, ומקיים מצות שביתה. [ומקור הדברים הוא בירושלמי (שבת יג-ג) דמחלק בין מצה גזולה דאין יוצא בו ידי חובתו, לקורע בשבת דיצא ידי קריעה, וקאמר תמן (במצה גזולה) היא גופא עבירה, הכא (בקורע בשבת) איהו הוא דקעבר עיי"כ]. ולכן גם כאשר נאסר המאכל או החפץ מכח קדושת שבת, כי קודש הוא לכם, אין איסורו רק על הגברא שלא יהנה ממנו, אבל לא על גוף החפץ, ולכן לא נקרא מקלקל בכל מלאכה בשבת בשביל שאוסר החפץ משום מעשה שבת, כגון שבישל מים בשבת, כי לא חל האיסור על המים עצמו, אלא על האדם, והמים לכשלעצמם מתוקנים המה. אבל כשמבשל בשבת בשר בחלב, דחל איסור חפצא על הבשר בחלב, עדיין יש לומר דהוי שפיר מקלקל.

ודאתינן להכי יש לומר דעצם סברת המנחת חינוך דלא נקרא מקלקל במה שאסרו בהנאה, זה תלוי אי כל מצות שבתורה הם איסור חפצא או איסור גברא, דאם האיסור הוא רק על

דרוש ל'שבת שובה

שם צמדבר עבור ששים רבוא מישראל יחד, ולמה הלך כעת לצית אולפנא.

וַיִּזְרַח דהנה צפרשתנו נאמרה מלות הקהל, צמועד שנת השמיטה צחג הסוכות וגו', תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל צאזניהם, הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו', למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' וגו' (לא-יא). וצמרח (חגיגה ג.) סיפרו, מעשה צרבי יוחנן בן צרוקה ורבי אלעזר חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע צפקיעין, אמר להם מה חידוש היה צצית המדרש היום, אמרו לו תלמידך אנו ומימך אנו שותין [ואין לנו לדבר צפניך], אמר להם אף על פי כן אי אפשר לצית המדרש בלא חידוש, שצת של מי היתה, שצת של רבי אלעזר בן עזריה היתה, וצמה היתה הגדה היום, אמרו לו צפרשת הקהל, ומה דרש צה, הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים צאים ללמוד נשים צאות לשמוע טף למה צאין, כדי ליתן שכר למציאיהן. אמר להם מרגלית טובה היתה צידכם וצקשתם לאצדה ממני ע"כ. ואכתי צריך ציאור מהו התועלת של הטף הצאים, שאין לומדים כלום, ואינם מצינים מה ששומעים, ומהו נתינת השכר למציאיהם.

ויאמר משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולצוא וגו' (לא-ב). צרש"י לצאת ולצוא צדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעינות החכמה ע"כ. ויש להצין כי לא מצינו צתורה שמהה הלך לדבר אל ישראל, אלא ישראל התאספו למשה לשמוע, וכמו שאמר ה' למשה, עשה לך שתי חצוצרות וגו', והיו לך למקרא העדה וגו', ותקעו צהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד (צמדבר י-ב), ולמה כאן נאמר וילך משה וידבר וגו'. וצפשוטו הכוונה, דמצואר צרש"י להלן (לא-כח) שלא תקעו אותו היום צחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר עשה לך, ולא השליט יהושע עליהם צחייו של משה. ואף צחייו נגזזו קודם יום מותו, לקיים מה שנאמר (קהלת ח-ח) ואין שלטון ציום המות ע"כ. על כן הלך אל בני ישראל והקהילם לדבר עמהם.

אך אכתי צריך ציאור, דמצואר צתרגום יונתן, שהלך משה לצית אולפנא, והלא משה היה מדבר אל ישראל תמיד פתח אהל מועד, וכמצואר צכתוב ה"ל. ומסתמא לא היה אפילו צית המדרש גדול כל כך

שכינה עלומה, וזוהי ה' להציא שם גם את הטף שיכנס באזניהם הדברי תורה הזאת, וצרכות הימים יכירו הרושם שפעל עליהם שמייעה זו, שילמדו ליראה את ה', אשר זהו השכר היותר גדולה שיתכן להאס המציאה אותו, ודוגמת שאמרו על רבי יהושע אשרי יולדתו, שהאס היא מאושרת, וזהו השכר למציאיהם.

ובתוב צמשך חכמה צפרשתנו, דלכן התפעל רבי יהושע כל כך מהמאמר הזה, עד כדי לכוותו בשם מרגלית טובה, שהרי אמו נהגה בו כך, שהוליכה עריסתו לבית המדרש בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה, וכעת מלא מקור להנהגתה בהתורה צמנות הקהל ע"כ.

ובן מצינו צמתן תורה, שגם הטף באו למעמד הר סיני לקבלת התורה, שנקרא גם כן בלשון זה יום הקהל' (דברים ט-י), שגם שם נתקבצו כולם, אנשים ונשים וטף, וכמבואר במדרש (שמור' מז-א) דור המדבר כשהיו צפיני, היו ששים רבוא של זקנים, וכן של בחורים, וכן של נערים, וכן של נשים וכו', וענו כולם קול אחד ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ע"כ. וצמגדל עוז להיעצ'ן (אלון מורה, אור' הטוב אות יא) כתב, שמעמד הר סיני היתה לעיני ששים רבוא הגברים, לצד מטף ומלצד נשים

וביאר המפרשים, דאיתא צמשה תלמידים (אבות ב-ג) היו לו רבי יוחנן בן זכאי וכו', הוא היה מונה שצחן וכו', רבי יהושע בן חנניא אשרי יולדתו. וצרע"ב שם, שאמו גרמה לו שיהא חכם, שמיוס שגולד לא הוציאה עריסתו מצית המדרש, כדי שלא יכנסו באזניו אלא דברי תורה (ירושלמי יצמות א-ו) ע"כ. הרי לנו עולם החשיבות של שמייעת דברי תורה, שגם תינוק המוטל בעריסה שנכנסו דברי תורה באזניו, מתעלה בזה נפשו, שצרכות הימים מתגדל לאילן רצבא צתורה. וכמו שבמאכל גשמי הנכנס למעי האדם מצריא את גוף האדם, כן היא צחי נשמתו, כל דבר תורה שנכנס לאזני האדם מתעלה בזה נשמתו.

וע"ז זה אנו מתפללים (צצרכת אהבה רבה) ותן בלבנו צינה להצין ולהשפיל 'לשמוע' ללמוד וללמד, שנשכיל להצין גדול החשיבות של שמייעת דברי תורה, שזה מתחיל גם צהיותו תינוק מוטל בעריסה, קודם שמגיע לידי גדר של ללמוד וללמד, אשר עכס השמייעה של דברי תורה עושה רושם, אשר שוב יזכה ללמוד וגם ללמד.

ולבן כאשר התקבצו מליוני ישראל צחג לראות פני ה', והמלך שהוא לבן של ישראל, היה קורא לפניהם התורה, היתה שם השראת

מכל שכן כאשר ישראל קדושים מתקבצים לשמוע כדי ללמוד, כמה חשוב הם האזינים השומעות. וגם אם לפעמים לא מוכן עדיין לקבל הכל מה ששומע, יש חשיבות לעצם הדברים שנכנסות לאזינו, שנשמחו שומע, ועוד יבוא יום שיתעורר מזה ללכת בדרכי טובים, ואין למנוע עצמו מצית המדרש לשמוע תמיד תוכחת מוסר. — ולאדם מערכי לב ומה' מענה לשון, שיתן ה' שיהיו הדיבורים נכנסים אל הלב, ויהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' נורי וגואלי.

* * *

הנביא אומר, הנה ימים באים נאם ה' אלקים והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא נמא למים, כי אם לשמוע את דברי ה', ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח, ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו (עמוס ח-יא). יש להבין הלל התורה הבטיחה לנו, שגם כאשר נהיה מפוזרים בין העמים, ובקשתם משם את ה' אלקיך ומנאלת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (דברים ד-ט). והלא אין לך מבקש יותר ממי שהוא רעב ונמא לשמוע דבר ה', ומשוטט מים עד ים ומצפון ועד מזרח, ולמה לא ימצאו.

וגראה כי הכתוב אומר (שם ל-יא) כי המצוה הזאת אשר אנכי

בחורים וקנים, שהיו אפשר עשרה או עשרים פעמים ששים רבוא ע"ש.

זוהו מוסר השכל על חשיבות בני אדם המשכימים ומעריצים בצתי כנסיות וצתי מדרשות, אשר גם כאשר יושב שם ישיבה בעלמא, מכל מקום נכנסים באזינו קול דברי תורה מהלומדים בצית המדרש, וקול דברי קדושה של תפלות בני ישראל, אשר זה לעצמו יש לה חשיבות רבה.

והנה משה רבינו צימו האחרון נסתמה ממנו מעיינות החכמה, ולא היה צידו עוד ללמוד וללמד, וחשב בנפשו דעם כל זה לא גרע מתינוק המוטל צעריקה שיש חשיבות רב שיכנסו לאזינו דברי תורה גם כאשר לא מצין, ועל כן הלך משה לבית אולפנא, אם מעינות החכמה סתומים ממנו, על כל פנים יש לחטוף מה שעדיין צידו, והוא לשמוע בצית המדרש קול תורה מאחרים שיכנסו באזינו. והו שאמר 'יילך משה', שהלך לבית אולפנא, וביאר הקיצה לזה, כי 'בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד ללכת ולבוא' בדברי תורה, אבל על כל פנים עדיין יש צידי לשמוע דברי תורה, שיכנסו באזינו קול תורה, ולכן הלך לבית אולפנא.

וזוהו מוסר השכל גם לנו, אם שמיעת דברי תורה חשובה מאד גם כאשר לא מצין מה ששומע,

וּלְבָן יִשְׁנֶה צְנִי אֲדָם שְׂכָדִי לְהַרְחִיב
 דַּעְתָּם מֵהַלֶּחֶךְ הַהוּא, הֵם
 עוֹזְזִים אֶת צִיתָם לִלְכַת לְקֶאֱמֵרִי, וַיֵּשׁ
 שְׂמֵתִיִּים לַעֲשׂוֹת כֵּן, שָׁלַח יְהוָה נִרְאָה
 עֲלֵיהֶם רוּשָׁם שֶׁל קִרְיֹת, עַל כֵּן הֵם
 הוֹלְכִים לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ לְקִצְרֵי
 נְדִיקִים. שֶׁסֶּלֶה לֹא יֵהֵא הַרְצִינֹת כֹּל כֵּךְ
 גְּדוֹל, הוּא יִכּוֹל לְשׁוֹטֵט אַחַר שְׁעוֹת
 הַתְּפִלָּה בְּחֹזְקוֹת, וְצִיִּים שֶׁלִּפְנֵיהֶ
 וְלִאֲחֵרֵיהֶ, וַיְהִי רְגוּעַ. לֹא מִדְּבָרִים
 מִמֵּי שְׁהוֹלֵךְ בְּאַמְתָּ לְקַבֵּל פְּנֵי רֵבּוֹ
 וְלִהְתְּעוֹרֵר, וְלֹא מִמֵּי שְׁהוֹלֵךְ עֲצוֹר
 הַתְּעוֹרֵרוֹת שֶׁלֹּא יִמְנָע בְּמִקּוּמוֹ, אֲלֵא
 מִמֵּי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְהִמָּנֵעַ בְּסִבִּצְתּוֹ,
 וְצוֹרֵחַ מִמִּקּוּמוֹ, כִּי חֶסֶד לוֹ מִנּוּחַת
 נִפְשׁוֹ, וְהִלּוּאֵי שֶׁהִיא יִכּוֹל לְבָרוּחַ גַּם
 מִעֲמָמוֹ, וְלֹא חֶסֶד לוֹ מִקּוּמוֹת צַעֲרֹ
 שִׁיּוֹכֵל לְהַתְּעוֹרֵר שֶׁסֶּ. וְצוֹפּוֹ עוֹבְרִין
 הַיָּמִים הַחֲשׂוֹבִים הַלְלוּ, וְהוּא נִשְׁאַר
 כְּמוֹ שֶׁהִיא מִתְּחִלָּה, וְלִפְעָמִים הוּא עוֹד
 מִחֻזָּק אֶת נִפְשׁוֹ בְּהַרְגָּשָׁה שְׁעָשָׂה גַם
 דָּבָר מִהַ לְתַשׁוּבָה, שֶׁהַטְּרִיחַ עֲמָמוֹ וְהִלֵּךְ
 לְמִקּוֹם פְּלוּגֵי וּפְלוּגֵי.

לֵאמֹר וְהָיָה הַדֶּרֶךְ, תְּשׁוּבָה הִיא בְּאֹתוֹ
 מִקּוֹם וּבְאֹתוֹ פֶּרֶק, אֵינִן לֵךְ
 לְבָרוּחַ, שֶׁצִּבִּיתֶךָ וְתִלְךָ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ,
 תְּבַחֵר לֵךְ פִּינֵה לְהַתְּצוּנֹת וְלַעֲשׂוֹת
 חֲשָׁבוֹן הַנִּפְשָׁה, מִהַ אֲמֵה יִכּוֹל לְתַקֵּן
 מִעֲשִׂיךָ לְשֵׁנָה הַבְּאָה, וְשִׁפּוֹךְ נִפְשָׁךְ לְפָנֵי
 קוֹנֵךְ בְּתְפִלָּה וּתְחִנוּנִים, וְאִזּוֹ יוֹנֵעַ לֵךְ.
 אֵינִן הַיְשׁוּעָה שֶׁלֵּךְ בְּמִקּוּמוֹת הַרְחוּקִים,
 אוֹ בְּסִגְלוֹת שׁוֹנוֹת שְׂמֵתִגְלִים יוֹם יוֹם,

מִזֶּכֶר הַיּוֹם לֹא נִפְלְאָת הוּא מִמֵּךְ וְלֹא
 רְחוּקָה הוּא, לֹא צִשְׂמִים הוּא לְאִמּוֹר
 מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׂמִימָה וַיִּקְחָה לָנוּ
 וַיִּשְׂמִיעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָה, וְלֹא מִעֲבָר
 לִים הוּא לְאִמּוֹר מִי יַעֲבָר לָנוּ אֶל עֲבָר
 הֵם וַיִּקְחָה לָנוּ וַיִּשְׂמִיעֵנוּ אֹתָהּ
 וְנַעֲשֶׂנָה, כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד
 בְּפִיךָ וּבְלִבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ. וּפִירֵשׁ הַרְמָצוֹן
 דֶּהֱקָרָא קִאֵי עַל מְנוֹת הַתְּשׁוּבָה ע"ש.
 וַיֵּשׁ לְהַצִּין מִהוּ הַהוּא אֲמִינָא דְכָדִי
 לְקִיִּים מְנוֹה זֹו צְרִיכִין לַעֲלוֹת לְשִׁמִּים
 אוֹ לְעֲבָר הֵם, עַד שֶׁהוֹרֵךְ לְהַשְּׂמִיעֵנוּ
 כִּי לֹא זֶהוּ הַדָּבָר שֶׁמִּתְבַּקֵּשׁ מִמֶּכֶס,
 אֲלֵא קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד.

וַיֵּשׁ לֹמַר עַל דֶּרֶךְ מוֹסֵר, כִּי יִשְׁנֶה
 צְנִי אֲדָם שְׂמֵרִגִּים לְחֵךְ גְּדוֹל
 עַל רִאשִׁים מִימֵי הַדִּין שֶׁל יָמִים הַלְלוּ.
 וְתַחַת הַשְּׂמֵחָה שְׂנֵרִיכָה לְהִיֹּת שְׂנִיתָן
 לָנוּ מִתְּנֵה טוֹבָה, יָמִים אֲשֶׁר ה' מִקְבֵּל
 אֹתָנוּ צִשְׂנֵי יָדִים, דְּרָשׁוּ ה' בְּהִמָּנְאוֹ
 קִרְאוּהוּ בְּהִיֹּתוֹ קְרוֹב, וְשֶׁהִחִיֵּנוּ וּקִיִּמְנוּ
 וְהַגִּיעֵנוּ לִזְמַן הַזֶּה שְׂנִיתָן לָנוּ הַזְּדִמְנוֹת
 שְׂנוֹכֵל לְסִדֵּר כַּעַת מַעֲשֵׂי כֹל הַשְּׂנֵה
 שְׂעֵבֵר בְּתַשׁוּבָה וּתְפִלָּה וְנִדְקָה, אֲלֵלֵם
 הַיָּמִים הַלְלוּ הֵם לְעוֹלָה, וְעוֹמֵד וּמִנְפָּה
 שְׂכָבֵר יַעֲבָרוּ. הוּא דוֹמֵה לְאֲדָם שִׁישׁ לוֹ
 דֹּאגָה שֶׁאֵי אֲפֶשֶׁר לוֹ לְהִסְתַּדֵּר עִמּוֹ,
 וְרוֹצֵה לִלְכַת לִישׁוֹן כְּדֵי שִׁישְׁכַח מִזֵּה,
 אֲשֶׁר זֶה לֹא יוֹעִיל לוֹ כְּלוֹם לְמִנְצוֹ, זֶה
 רַק טִיִּלְעִנְאֵל, כִּי שׁוֹב יִקִּיץ וַיִּמְנָע
 עֲמָמוֹ בְּאֹתוֹ מִנְצָה שֶׁהִיא, וְלֹא נִשְׁתַּנֵּה
 שׁוֹם דָּבָר.

הם הולכים במקום שיש גם לשוטט בחולות, ומתעסקים בדברי שטות (עיין סנהדרין קו.). ולא בדברים העיקריים של תשובה, ואין זה דרישת ה' בכל לבצטם ובכל נפשם, ולכן לא ימנאוה, כי רק כאשר תדרשנו בכל לבצך ובכל נפשך, אז ומנאח.

*

בוציננו צצית המקדש שכאשר הכהן נכנס לעבוד את עבודת קונו, כזה עליו הכתוב לקדש ידים ורגלים, ורחלו אהרן וצניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם (שמות ל"ט). וכתוב ברמז"ן בטעמו, שרחיכה הזו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשלחן המלכים לשרת וליגע צפת בג המלך וצ"ן משתיו, רוחץ ידיו, בעבור היות הידים עסקניות. והוסף כאן לרוחץ הרגלים, בעבור הכהנים משרתים יחפים, ויש בני אדם שיש ברגליהם זיהומא וכיעור. ושז כתב עוד טעם על דרך האמת ע"ש.

ובפישונו יש בזה רמז, כי רוב מעשי האדם הם נעשים בידי וברגליו, שהולך ממקום למקום לסדר צרכיו, והם עיקר כלי המעשה, ובהיות שנכנס כעת לעבוד עבודת המקום, וכאשר הידים והרגלים הללו מלוכלכים מחטא ועון, אין הם ראויים לשמש את קונם, ולרשע אמר אלוקים

כל זה הוא רק כהמאכל שצא לאחר הסעודה, וזה רק מהדברים הטפלים, ועיקר התשובה למנאח את ה' צציתו וצצית מדרשו, ללמוד ולהתפלל ולעבוד על מדותיו, ואז תמנאח את ה'.

וזדו שאמר הכתוב, כי המנוה הזאת של תשובה לא נפלאה הוא ממך ולא רחוקה הוא, לא בשמים הוא, איך צריך לטום בספינת האויר בשמים להגיע למדינה רחוקה עבור זה, ולא מעבר לים הוא, אלא קרוב אליך הדבר מאד, התשובה עומדת אלך קרוב מאד, בתוך הד' אמות שאתה נמנאח שם, וצפ"ך ובלבצך לעשותו, תחטרט בלבך על המעשים שעברו, ותקבל צפ"ך קבלות טובות על העמיד, ובהרהור תשובה עמוקה בלב תוכל להגיע לקיום מנוה זו, ואחזו בהעיקר ולא בדברים הטפלים.

וע"ז זה אמר הנביא, הן אמת שימים באים והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא נמאח למים כי אם לשמוע את דבר ה', והיינו שיתעוררו באמת ללכת בדרכי טובים, וירגישו רעבון ונמאחון בנפשם. אבל החסרון שלהם הוא, שמתח ליכנס לצית המדרש לשפוך שית, וללכת לשמוע דברי מוסר, ולתת עיניו איך לשנות מעתה דרכו, הם צותרים בדברים הטפלים לשוטט בעולם, ונעו מים עד ים ומנפון עד מורת, 'ישוטטו' לבקש את דבר ה',

וּנְרָאָה כִּי דוּד הַמֶּלֶךְ אֹמֵר, גַּר
 אֲנִי צָרָךְ אֶל תִּסְתַּר מִמֶּנִּי
 מִנְּמוּטֶיךָ (תהלים קיט-יט). וַיֵּשׁ לְהַצִּין
 לְמֵה קָרָא עֲנָמוּ גַר צָרָךְ, הֲלֹא מֶלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל הִיּהוּ, יוֹשֵׁב צְרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם,
 וְאִינוּ גַר צִירוּשָׁלַיִם. וּצְרַשׁׁי פִירֶשׁ, גַּר
 אֲנִי צָרָךְ, יָמִים מוֹעֲטִים, אֶל תִּסְתַּר
 מִמֶּנִּי מִנְּמוּטֶיךָ הַנְּעֻלְמוֹת שְׁאוּכַל לְקִיּוּמָם,
 שֶׁאֵם לֹא עֲכָשִׂיו אִימְתִי ע"כ. וְהִיּוּ
 שְׁכָמוּ גַר הַמִּסְתַּוְּבָב מַעִיר לַעִיר יוֹשֵׁב
 זְמַן מוֹעֵט בְּמִקּוֹם גְּרוּתוֹ, וְשׂוֹאֵף הוּא
 לְחֹזֵר לְבֵיתוֹ, כֵּן שְׁנֵי חַיֵּי מוֹעֲטִים
 בְּעוֹלָם, וְאֶל תִּסְתַּר מִמֶּנִּי מִנְּמוּטֶיךָ,
 לְהַצִּינִם בְּמַעֲטֵי יָמֵי.

אֲךָ בְּאֵמַת יֵשׁ בְּזֶה עוֹד כּוֹנֵה, עַל
 דְּרָךְ שִׁסּוּפֵר עַל הַגֵּה"צ בְּעַל
 הַחֶפֶץ חַיִּים ז"ל, שֶׁפִּעַם עֲבַר צַעִירוֹ
 עוֹשֵׁר אֶחָד לְצוּרֶךָ מִסְתַּרְיוֹ, וְנִכְנַס
 לְבִקְרָא אֶלְל אֹתוֹ לְדִיק וְגִאֹן, וְרֵאָה
 דִּירָתוֹ הַקְּטָנָה עִם כְּלֵי הַבַּיִת
 מִנְּמוּטֵימָם, וְהַבַּיִת תְּמִיחָתוֹ לִפְנֵי אֵיךְ
 אֶדָם גְּדוֹל בִּיּוֹתֵר דֵּר כֵּן. וְשֶׁאֵל אֹתוֹ
 הַחֶפֶץ חַיִּים בְּחֹזְרָה, הֵיכֵן הוּא
 הַאֲכַסְנִיָּה שְׁלוֹ כֵּאֵן צַעִיר, וְאֹמֵר שְׁלֵן
 בְּבֵית מַלְּוֹן פְּלוּנִי. וְשֶׁאֵל אֹתוֹ כִּמְהָ
 חֲדָרִים יֵשׁ לוֹ שֶׁם. וְהַשִּׁיב הֲלֹא אֲנִי
 עוֹבֵר אֹרֶחַ כֵּאֵן, וְדִי לִי בְּמַטָּה שְׁלֵחַן
 וְסַפְסָל עַל זְמַן הַקָּצֵר הַהוּא. אֲבָל
 צַעִירִי יֵשׁ לִי בֵּית מוֹרַחֵצ עִם הַרְבֵּה
 חֲדָרִים וְכֵלֵי בַיִת וְכו'. וְהַשִּׁיב לוֹ הַחֶפֶץ
 חַיִּים, אֲנִי גַם כֵּן, כֵּאֵן הֲנִי רַק עוֹבֵר
 אֹרֶחַ, וַיִּמְיֵנו כָּל עוֹבֵר, אֲבָל בְּבֵיתִי

מֵה לֶךְ לְסַפֵּר חוֹקִי, מוֹטֵל עַל הַכֶּהֵן
 מִתְחַלְּהָ לְהַתְחַרְטֵת וְלַחֲזוֹר בְּהַרְהוּרֵי
 תְּשׁוּבָה קוֹדֵם עֲבֹדָתוֹ, וְלַתְּקַן אֲצִרְיוֹ
 כְּלֵי הַמַּעֲשֵׂה. עַל כֵּן נִכְטָוֵה מִתְחַלְּהָ עַל
 'קִדּוּשׁ' יָדַים וְרַגְלַיִם, לַעֲוֹרֵר אֹתוֹ
 שְׁמוּטֵל עֲלָיו מִתְחַלְּהָ לְטַהַר אֲצִרְיוֹ
 וְלַקְדֵּשׁ אֹתוֹם, כְּדִי שֶׁתֵּהֵא עֲבֹדָתוֹ
 רְאוּיָה לְהִיּוֹת אֲשֶׁה רִיחַ נִיחּוּחַ לְה'.

אֲמַנָּם מִנֵּינוּ בְּזֶה עוֹד יוֹתֵר, שְׁגַם
 אֵם קִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו
 בְּכִנְיֻסָתוֹ, כֹּאֲשֶׁר מַשְׁנֵה מַעֲבֹדָה
 לְעֲבֹדָה (הִיּוּנו מִסּוּג עֲבֹדָה אֶחָד לְסוּג
 אֶחָד שֶׁל עֲבֹדָה, כְּגוֹן מַעֲבֹדָה הַנְּעַשִׂית
 בְּפָנִים הֵיכַל בְּצַגְדֵי לְבָן, לְעֲבֹדָה הַנְּעַשִׂית
 בְּחוּץ בְּצַגְדֵי זָהָב), הִיּהוּ צָרִיךְ טְבִילָה,
 וְקִדּוּשׁ יָדַים וְרַגְלַיִם לִפְנֵיהֶם וְלֹאֲחֵרֵיהֶם.
 וְלִכֵּן הַכֶּהֵן גְּדוֹל בַּיּוֹם הַכִּיּוּרִים הִיּהוּ
 טוֹבֵל חֲמֵשׁ טְבִילוֹת וְעַשְׂרֵה קִדּוּשֵׁין
 (יִוֵּמָא לָב). וְלִכְאֹרֶה צָרִיךְ בִּיאֹרֵר טַעַם
 חַיּוֹב טְבִילָה וְקִדּוּשׁ נוֹסֶפֶת כֹּאֲשֶׁר יוֹצֵא
 מַעֲבֹדָה לְעֲבֹדָה. וּמִנֵּינוּ עוֹד, דְּרַבִּי
 סְבִירָא לִיָּה, הִיּהוּ עוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל
 גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה, לְאֹרֶה טַעוֹן
 קִדּוּשׁ יָדַים וְרַגְלַיִם, שֶׁהִיּהוּ רַבִּי אֹמֵר
 לִינֵה מוֹעֵלַת בְּקִדּוּשׁ יָדַים וְרַגְלַיִם
 (זְבַחִים יט:). וְגַם זֶה צָרִיךְ בִּיאֹרֵר, הֲלֹא
 הוּא עוֹמֵד בְּאֵמַנָּע הַעֲבֹדָה עַל
 הַמִּזְבֵּחַ, וְמֵה נִשְׁתַּנֵּה אֶלְלוֹ כַּעַת שִׁישׁ
 לוֹ לִירֵד לְקִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו שְׁנִית.

אקוה שגם לי יהיה מוכן שם צית מורחב ע"כ.

והיינו כי האדם נריך להתזונן תמיד, שהוא רק מתגורר בעולם הזה כאורח לעורך עסקיו, לרכוש מזנות ומעשים טובים, ואין מקומו בעולם הזה להיות צו כחושב, אלא התקן עמך צפרודור כדי שתכנס לטרקלין (אבות ד-טו), ומי שטרח צערב שצת יאכל שצת (עבודה זרה ג.), חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיינה כהלולא דמיא (עירובין נד.), ותכלית החיים היא רק לסגל עוד מזנה ועוד מזנה. וחצל לאצד הזמן היקר צדברי הצל. ודוד המלך היה תמיד לנגד עיניו, כי 'גר אכני צארץ', ימי שנתינו צהם שצעים שנה ואם צגצרות שמונים, אצל לעתיד ממתינ עלינו חיים נחיים, יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הצא מכל חיי העולם הזה (אבות ד-יז), ואני טרוד צחיי רק לחטוף מזנה ועוד מזנה, על כן הפיל תחנתו 'אל תסתר ממני מזנותי'.

*

אמונם יש צנה עוד כוונה. ומתחלה נצאר מה שאמר ה' למשה קודם מייתמו, כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תצוא אל הארץ אשר אני נתן לבני ישראל (דברים לז-נב).

וצחתם סופר העיר לפני דקדוק הלשון הוי ליה למימר כי מנגד תראה את הארץ אשר אני נתן לבני ישראל ושמה לא תצוא, ולמה לו להכפיל עוד הפעם ולומר אל הארץ אשר אני נתן וגו', הלא הוא הארץ שכבר הזכיר תחלה.

וייש לומר על פי מה שכתוב צחתם סופר (פ' ראה נד.) לצאר הכתוב, אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות צארץ אשר נתן ה' אלקי אצותיך לך לרשתה, כל הימים אשר אתם חיים על האדמה (יב-א), פירושו שיהיה משך זמן הירושה נמשך כל הימים, כי על דרך משל, תחילת כניסתן לארץ ישראל יזכו לכל יעודי הנציאים אשר השיגו, וזהו ירושה ראשונה, ולמחר וליומא אחרת יעלו למדרגה אחרת, צאופן שתהיה צחינת הארץ של אחמול צערך של צחינתו היום, כערך חוץ לארץ נגד ארץ ישראל, וכן צכל יום ויום, צאופן שתהיה עין לא ראתה, נמצא הם יורשים והולכים אותה צכל יום ויום לעולמים. וזהו אשר נתן לך ה' אלקיך לרשתה כל הימים, שכל ימיך תהיה יורש והולך. ועל דרך שאמרו (עירובין נד:) למה נמשלו צברי תורה לדד, מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש צו מוצא צו חלב, אף צברי תורה כל זמן שאדם הוגה צהן מוצא צהן טעם חדש, כן צירושת הארץ תעלו

תמידי, להשיג יותר מיום ליום, כמו שנכנס היום מחוץ לארץ לארץ ישראל, מעלה זו תהא חסר לך, כי תראה אותה רק בהשגה של היום.

ומודה זו יש בכל דברים שבקדושה, ובקיום מצות ה', יש להתעלות יום יום בהשגה, להשיג יותר גדולת הצורה, ומשיבות העבודה של קיום מצותו בזהב ויראה, עד שעבודת אמתו יהא אצלו כחולין נגד השגתו של היום. וכידוע המעשה של רבי סעדיה גאון (מוצא בסידורו של שנת ח"ג דרוש ג פרק ג) שביקשו ממנו סליחה על הכבוד המועט שעשו לו קודם שידעו מעלתו. ואמר שכמו כן היא צעבודת ה', שמתרבה הדעת וההכרה, ועשה תשובה בסיגופים על מיעוט עבודתו וקטנות יראתו וזהבחו של הימים שעברו ע"ש. וכמו שאומרים שלכן היו קורין את הרה"ק מפרשיסחא ז"ל בשם היהודי הקדוש, שהיה משתנה בעבודתו ומתעלה מדי יום ביומו, כמו ערך יהודי לגבי נכרי.

ולבן הכהנים המשרתים בצית ה' שקידשו ידיהם ורגליהם בכניסתם לעבודה, היו מתעלים בהשגתם והכרתם בחשיבות העבודה בכל יום, עד שעבודת אמתו היה אצלו כחולין נגד השגת עבודת קונו היום. ולכן כאשר האיר יום חדש ומתעלה בהשגה חדשה, הגם שהיה

ממריגה למריגה חדשה שלא היה לכם עדיין, ותטעמו בכל יום טעם חדש ע"ש. ונראה דזהו גם מה שאמר הכתוב (שמות לז-ג) וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ויחלו לעולם, והיינו שנחלת הארץ איננה ירושה פעם אחת, כאשר נכנסים לתוכה, אלא זהו נחלה שמתחדש מיום ליום, להתעלות ולהשיג קדושתה יום יום באופן נעלה יותר ממה שהשיג ביום העבר.

ואם כן בקדושת ארץ ישראל יש נתינה חדשה מיום ליום, שמשגי קדושתה היום יותר ממה שהשיג אמתו. והנה משה רבינו התאווה ליכנס לארץ כדי להתעלות מקדושתה, ונגזר עליו שלא יצא לתוכה, אצל פעל אצל ה' בתפלתו להראותו כל הארץ, וצראייה בעלמא יקנה אותה, ואם כן לכאורה לא הפסיד כלום, כי הגיע למטרתו לקנות קדושת הארץ צראייתו. אצל זה אינו, כי צראייתו הוא משיג קדושת הארץ של היום, אצל הוספת ההשגה שבאה מחדש מיום ליום עדיין היה חסר ממנו בשביל חטא מי מריבה, ואלמלי היה נכנס לארץ, היה יורש קדושת הארץ מחדש יום אחר יום. וזהו שאמר לו, כי מנגד תראה את הארץ, וצראייה בעלמא תקנה קדושתה, אמנם שמה לא תצא אל הארץ אשר אני נותן לבני ישראל, שיש צירושת הארץ נתינה

האלה, האם עדיין לו תקוה שיוכל עוד להתעלות בתורה ומצוותיה, עד שיכנס עוד בגדר של ישראל אשר צך אחפארה. אבל באמת כל זה בא רק מפיתוי היצר לדחותו ארצה, שמתחלה מחטיאו ומשפילו לדיוטא התחתונה, ושבו תופסו צידו למטה שלא יוכל לקום ולעמוד, ומכביד עליו ענינו של תשובה, שזה לא נוגע אצלו במצבו. אבל האמת הוא שאין לך שום דבר שעומד בפני התשובה, וזה שייך לכל סוג אדם אפילו רשע כירבעם בן נבט, ובכל מצב שהוא נמצא. וגם כשעומד כבר צימי זקנותו, יש לו לנצל ימי חייו הנשארים, עד שיזכה לומר אשרי זקנתו שכיפרה על ילדותו, וכמו שפסק הרמב"ם (ה' תשובה ב-א) שאפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו, ומת בתשובתו, כל עונותיו נמחלין ע"ש. ומכל שכן כאשר כל אחד מאתנו מלא גם במצות כרמוך, והרבה ימים של טובה עומדים לפנינו עדיין שנוכל לעבוד את ה', יש לנצל זאת ולאוהזו בשתי ידיים, וחכור את צוראיך צימי בחורתיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ (קהלת יב-א).

והרי גם גוי גמור, שאינו מורע אצרהם יצחק ויעקב, ונולד בטומאה ונתגדל בטומאה, יש צידו להתהפך להתעלות מגוי טמא לבוא

עומד על המוצח ומקריב כל הלילה, פסל הכהן במחשבתו עבודה אחרת, וכאילו נכנס כעת מחדש מחול לקודש, וקידש ידיו ורגליו עוד הפעם כמו שצריכין לעשות בתחלת הכניסה. ועל דרך זה גם במשנה מעבודה לעבודה, העבודה הקודמת העלה אותו להשגה חדשה, עד שצתוך תוכו דימה בנפשו כאילו נכנס כעת לעבודה מחדש, ועל כן היה טובל ומקדש ידיו ורגליו.

ובבזו כן אמר דוד המלך בגודל חסידותו, בכל יום ויום אני משיג יותר גדולת יוצרי, עד שנשחנה השגתי כמו גוי שמתגייר להיות יהודי, ו'גר אנכי בצרף', כי אחרת לא זכיתי עדיין להצין עומק קדושת מצוותיך. ועל כן אני מבקש 'אל תסתר ממני מצוותיך', שאזכה להשיגם כראוי, כדי שאוכל לעבוד את ה' כראוי בהשגה הראויה.

*

והנה צחינה זו שנתבאר, נוגע לעובדי ה' ואנשי מעלה, שהם מתעלים מיום ליום, ופוסלים תמיד עבודתם הקודמת. אבל טמון בזה עוד חזוק רב הנוגע לנו, כי יתכן שיתחמץ לב האדם, כאשר מתבונן עד כמה אנו מלאים עון, משוקעים בתאוות העולם, ולפעמים כבר עברו רוב ימיהם כן, ומתייאש לומר התחיינה העצמות

המפרשים שכל חטא נידון בפני ענמו, וכאשר שב על חטא אחד, אף שלא שב מעצירה אחרת, שפיר מתכפר אותו חטא ששב (עיין מנחת חינוך סוף מנחה שסד).

וַיִּזְנוּ מתפללים ומבקשים, א-ל מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות, מוחל עונות עמו, מעביר ראשון ראשון, מרצה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים וכו', וזכר לנו היום 'צריית שלש עשרה'. ולכאורה למה לנו להזכיר מספרם אשר מדות ה' הם שלש עשרה. אך יש לומר כי מדות ה' מתחלת ה' ה' וגו', ובגמרא (ראש השנה יז.), אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם וישוב, ומסיימת במדת ונקמה. וביאר המהר"ל בספרו נתיבות עולם (נתיב התשובה פרק ו) דהוספת מדת הרחמים של ונקמה יתירה ממדת ה' ה' אשר מרחם ה' על החוטא ששב, כי זהו רק צמי שעשה תשובה על כל חטאיו, ומדת ונקמה הוא שגם מי שעשה תשובה רק על מקצת עבירות, ועל השאר עדיין לא שב, ה' מנקה אותו ממדת ונקמה ע"ש. אשר זהו חסד ה', כי החוטא נגד חצירו לא ימחול לו כאשר שב רק על מקצת הדברים שהרע לו.

וַהֲגִדָּה לב יודע מרת נפשו, שלפעמים אין צנחו לשוב כעת על כל

בקהל קדושים, וכמה מנות יש בתורה על החיוב לרהוב אותו ולקרבו. ומעתה קל וחומר אם מגוי יוכל להיות יהודי, מכל שכן יהודי בכל מצב שיהיה, צידו להתהפך ולהיות יהודי כשר צרום המעלה. ואם יש עליו בקירוב רחוקים, על אחת כמה וכמה בקירוב קרובים.

וְדוּד המלך אשר צרוב נדקתו אמר וחתאתי נגדי תמיד (מהלים נא-ה), ואנכי תולעת ולא איש (שם כב-ז), לא נפל רוחו בקרבו ולא התייאש, אלא קרא בקול 'גר אנכי בארץ', אני כמו גר שמשתנה מגוי להיות יהודי, כן אני משתדל להיות מיהודי פשוט כשר, ו'אל תסתור ממני מנאותי'.

*

וַהֲגִדָּה כמה פעמים מכביד היצר על האדם מלעשות תשובה, הוא כבר סידר חייו ככה, וקשה עליו מאד לשנות רגילותו, הן מצד ענמו, ולפעמים מצד חצריו וצני ביתו וסביבתו, וכיון שאי אפשר לו לשנות ענמו לגמרי, על כן מזניח מלשנות ולתקן גם דברים קלים שיש צידו לעשות תיקן. וזה טעות, כי כל פעולה שעושה האדם לשוב לה', יש לו חשיבות רב, שעל כל פנים על דבר זה עשה תשובה, וכמו שכתבו

ודבר זה נוגע בכל פרט ופרט בחיים, הן בצור מרע וכן בעשה טוב, להתחיל לתקן מעשיו גם כשאי אפשר לו רק הוספה בדבר מועט, שזה יוכל לעשות כל אחד בלי יוצא מן הכלל. ואציין כמה דוגמאות. בלימוד התורה, יקבע על כל פנים בכל יום שיעור של חצי שעה או רבע. בכוונת התפלה, יבחר לעצמו בתחלה גם בחלק מעט מהתפלה שצוה ישים לבו לכיון זה כראוי. ולדוגמה ברכת השחר, מזמור אחד בצפוקי דזמרה, ברכה ראשונה בשמונה עשרה ובכרה אחת באמצע, אבל דבר זה שמקבל על עצמו, יהיה חוק ולא יעבור יום יום.

בהנסיין של טוכנולוגיא בדורנו, גם מי ששוקע בצוך שקשה עליו להתרומם, וקשורה לו ככלב, יקבל על עצמו בהתחלה דבר מועט, ולדוגמה, ראשית לעשות עליו פילטער. לא להכניסו לביתו אלא להשאירו במסחרו או בקאר שלו. לקדר לעצמו שעה אחת קבוע ציום או צלילה שאינו משתמש בו כלל. ורצוי ביותר שכשנכנס לבית לסעוד סעודת הערב עם בני ביתו, שיכבה הטלפון על אותה שעה. - מי שלקוי בשמירת עינים, יקבע שעה אחת קבוע ציום אשר בו יזהר להיות עומס עיניו מראות כל רע. - מי שלקוי דציבורו בלשון הרע ורכילות וסקר ואונאת דברים, שעה אחת ליהר בכל דיבור ודיבור שיצא מפיו. -

חטאיו רק על מקצתם, על כן אנו אומרים, הלא אתה הקב"ה מלא רחמים ומתנהג בחסידות, לפני משורת הדין, שגם אם התשובה עדיין אינו על כל החטאים, אלא מתחיל היום מעט, ולאחר זמן עוד יותר, אתה מעביר ראשון ראשון, גם כאשר חסר עדיין התשובה על השאר, ואתה מרצה מחילה לחוטאים וסליחה לפושעים, לא זריכה להיות המחילה והסליחה בפעם אחת על כל החטאים יחד, אלא אתה מוחל וסולח גם לאט, היום על חטא זה ומחר על חטא אחר, ומרצה מחילה וסליחה לפושעים, ולכן מבקשים אנו וזכר לנו היום 'צריח שלש עשרה', המדה השלש עשרה שיש צמדות ה', שזהו ונקה, לנקות אותנו גם אם אין לנו שצים על הכל ביחד.

ועל זה אומר ה', פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של חולם (שהש"ר ה-ב), אשר גם בשעה שהפתח של תשובה שאנו פותחין הוא רק פתח קטן כחודו של מחט, משהו שצמשהו, שאין צנו כח לשוב כעת על הכל אלא על דבר קטן, עם כל זה לא תאמרו שאין לזה ערך, אלא על ידי התחלת פתח זו, מכאן ואילך יסייעוהו אותו מן השמים, עד שצרכות הימים יפתח להם פתח כחולם, לשוב על הכל.

נניעות. אם אי אפשר לה לפי שעה לשנות כל השייטליך כראוי על פי דעת תורה, על כל פנים שייטל אחד תקצר אותה ממה שהיה עד עתה, ולמנוע מללכת בצית הכנסת רק במלבוש ושייטל שהיא בתכלית הנניעות. ולהסביר לה בדברים רבים, כי ההשראת שכינה בצית, ולגדל בניס יראים ושלמים, תלוי בזה, וכמו שנאמר (דברים כג-טו) ולא יראה בך ערות דבר ושצ מאחריו. — וכמו כן מי שצריך תיקון בשלום צית, להרגיל עצמו לומר בכל יום דיבור טוב, קאמפלימענט אחת, ולאכול על כל פנים סעודה אחת יחד בנעימות. — וכדי לחזק עצמו יותר באמונה ובטחון, ירגיל עצמו לשמוע או ללמוד על כל פנים פעם בשבוע ענין או שיעור הנוגע לזה.

*

הברתוב אומר לנו ונשובה אל ה' וגו', יחיינו מיומים, ציוס השלישי יקימנו ונחיה לפניו, ונדעה נרדפה לדעת את ה', כשחר נכון מוצא, ויצוא כגשם לנו וגו' (הושע ו-א). ויש להבין הכוונה באמרנו לדמות התשובה, כשחר נכון וכגשם.

הנה התחיל יחיינו מיומים, קבלנו חיות מהשני ימים של ראש השנה, כל אחד מאתנו התעורר

וכמו כן במדות, מי שהוא כעסן, יקבל על עצמו שעה אחת שלא יכעוס בו, או יבחר איש אחד מבני ציתו הקרובים שלא יכעס עליו לעולם, ולדבר עמו תמיד בנעימות כראוי. וטוב יהא אם בחירה זו תהא על אשתו.

ותן לחכם ויחכם עוד, כי כן הוא גם בעניני חינוך הבנים, הטירדות עצומות עד שאין הרחבת הדעת וזמן להשתעשע עם בניו, וזוה מתקרר הקשר שיש להאבות עם הבנים, והמוצאות מזה ברבות הימים הפסד עמוס מאד. יקדיש לכל אחד מבני ציתו חיוה מיוחדת במשך השבוע, לדבר ולהשתעשע רק עמו. ושמעתי מאחד שהנהיג לעצמו אשר בכל מוצאי שבת יוצא לטיול לעשרה מינוטין, מיוחד לכן אחד. — אם רוצה שיהא השבת אצלו בהתעלות רוחני, יסדר לעצמו במשך השבוע דברי תורה או סיפור מעשה, לדבר מזה בעת הסעודה עם בני ציתו. וכמו כן לומר זמירות עמם יחד כראוי בהסעודות.

גם לעורר את בני ציתו על נניעות שנפרץ במילואה בהרבה בתים, אם אי אפשר לתקן כל הדברים צבת אחת, לבקש שתקבל על עצמה הוספה להתעלות בענין זה לכל הפחות שניו בדבר אחד. לזרוק מהצית על כל פנים מלבוש אחד שיש בזה צעיה של

וההתחלות קשות, יתבונן כי האור
הבא אחר חשכות הלילה הולכת
בדרגה, פותח באור קטן ומגדיל יותר
ויותר. וכאשר תגיע להשיג נרדפה
לדעת את ה', תשים לנגד עיניך,
'כשחר נכון מוארו', שזה כשחר שבא
אחר החושך, שהאור בא בהדרגה, כמו
כן תתחיל בהדרגה, לא תאמר קשה
עול התשובה, אלא כל אחד ואחד צידו
להתחיל בדברים קטנים בכל פרט
ופרט מימי חייו. ואמר שוב ויבוא
'כגשם' לנו, הגשם מרוה את הארץ
להחיות בני אדם, אבל לא בא בפעם
אחת, אלא טיף אחר טיף, משהו ועוד
משהו. כן יש צידי כל אחד להתחיל
על כל פנים בטפה אחת, פתחו לי
פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם
כפתחו של אולם.

*

דרשנו ה' בהמלאו קראוהו צהיותו
קרוב, אלו עשרה ימים שבין
ראש השנה ליום הכיפורים (ראש השנה
יח.), אנו נמנאים כעת צימים חסובים
שאין לנו כל ימות השנה כמותם, כל
אחד ואחד יוכל להכנס כעת לפני
המלך ולסדר את חשבונותיו בקל.
נשאר לנו עוד כמה ימים, יש לנצל
אותם כראוי, לעשות הכנה לקראת יום
החתימה הבעלי"ט. יש להקדיש אפילו
רק רבע שעה להתבוננות, לישב
במקום שאין מטרידין אותו, ולעשות

בהרהורי תשובה ובנגועין לבזראו,
וגם אם במשך השנה נכשל במעשי
הרשעים שקרויין מתים (ברכות יח.),
קבלנו חיות חדש בראש השנה. אבל
לא די באמתעותא לבד, אלא צריך
להביא הדברים לידי מעשה, לעשות
קיום להדברים שעלו בלב, עד ש'ציוס
השלישי', זה יום הכיפורים, יקיימנו
ונחיה לפניו, תהא קיום להחיות שלנו.
וכמו שנאמר (הושע יד-ג) שובה ישראל
עד ה' אלקיך כי כשלת בעוקך, אבל
זה לבדו לא די, אלא 'קחו עמכם
דברים' ושבו אל ה', הקב"ה רוצה
לראות הדברים בפועל, אמור צפוך
מה יהא השינוי שלך בשנה הבאה, מה
אתה מקבל עליך להתעלות, ולעשות
לזה קיום ציוס השלישי. שאם לא כן,
אז כאשר יעברו הימים הללו, לא
ישאר מההתעוררות שלך מאומה
להלאה.

ואמר ונדעה נרדפה לדעת את ה'
'כשחר נכון מוארו', כי בשעה
שחשכות הלילה מסתלקת מתחיל לזרוח
אור, ומתחלה יש רק אור קטן מאד,
עלות השחר, ושוב לאחריו בא נך
החמה, ושוב הולך ומאיר יותר ויותר
עד חום השמש בצהריים, ואזרח
צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון
היום (משלי ד-יח). וכמו כן יש להאדם
להתחזק כאשר מקבל על עצמו לעוזב
דרך רשע, ולהסתלק מחשכות הלילה,
אלו מעשיהן של רשעים (צ"ר ג-ח),

יסייעוהו להמעלות ולפתוח לו פתח
כפתחו של אולם.

יתן ה' שנתצרך כולנו בשנה טובה
ומתוקה, וימלא ה' כל
משאלותינו לטובה, להתצרך כל אחד
בבני חיי ומוזני רויחי, שנוכל לעבוד
את ה' בהרחצת הדעת, וזכה לשנת
גאולה וישועה צביאת בן דוד צב"א.

סך הכל מהדברים שצריכין אללו
תיקון, ולרשום לעצמו מה הוא מקבל
על עצמו מהיום והלאה, מה ישמנה
אללו בפועל בהנהגתו והנהגת ציתו
בשנה הבאה, כי זהו עיקר התשובה,
הקבלה על להבא, ולהתחיל תיקף גם
בשינויים קטנים, אבל זה תהא אללו
כחומה בצורה, שאין לעבור על זה
בשום פנים, ואז יזכה כי מן השמים

של"ים פרשת וילך (שבת שובה) תשפ"ג לפ"ק

שובה ישראל עד ה' אלקיך, ושז
כופל קחו עמכם דברים ושזו אל ה'.
גם מה שאמר 'כל תשא עון' וקח
טוב, הוי ליה למימר 'תשא כל עון',
שפירושו שישא כל עונותינו.

ובציינו עוד בדברי הושע הנביא, לכו
ונשובה אל ה' כי הוא טרף
וירפאנו יך ויחצשנו (הושע ו-א).
ולכאורה עיקר התביעה על התשובה
היא משום שטרף והכה אותנו, ולא
חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא
(ברכות ה:), ולאזיה לורך הזכיר גם כן
כי הוא ריפא אותנו והניח תחבשת
על המכה.

ונראה דאיתא בגמרא (מגילה יג:)
אחר הדברים האלה גדל
המלך אחשורוש (אסתר ג-א), אחר מאי,
אמר רבא אחר שברא הקב"ה

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת
צעוק, קחו עמכם דברים
ושזו אל ה', אמרו אליו כל תשא עון
וקח טוב (הושע יד-ג). ובמד"ש (בר
פד-ט) וישב ראובן אל הצור (לו-כט),
אמר לו הקב"ה מעולם לא חטא אדם
לפני ועשה תשובה, ואתה פתחת
בתשובה תחלה, חייך שכן צנך עומד
ופותח בתשובה תחלה, ואזיה זה הושע,
שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך
ע"כ. ויש להבין הכוונה מה שאמר
שהושע פותח תחלה בתשובה, הלא
בהרבה נבואות פתח הושע קודם
שאמר שובה ישראל. גם מה שאמר
בכפל לשון 'פותח בתשובה תחלה',
דבולאי כל פתיחה היא תחלה, דאם
אין זה תחלה אין זה פתיחה.

גם בדברי הושע עצמו יש לדקדק
שיש צו דברים כפולים, שמתחיל

וּלְבַאזְרָה מה נפקא מינה יש צוה
 שהרפואה נצרכא קודם
 המכה, ומהו התועלת והמעלותא צוה.
 וביאר בצפר צית יצחק (על מסכת
 מגילה שם) דאיתא בגמרא (חולין מג.)
 קרום שעלה מחמת מכה צושט אינו
 קרום. וברש"י ואם ניקב ונסתם, אפילו
 עלתה צו סתימה עצה אינה
 מתקיימת. ולא דמי לריאה שניקבה
 ודופן סותמתה, ולסתימת כבד צמרה,
 ולסתימה דירכיס צחלחולת, דהאיא
 סתימה מעיקרא היא ע"כ. והיינו
 דמיד כשנעשה הנקב צבר יש דבר
 לסותמו. ואם כן הרי לפניך החילוק,
 דרפואה הנצרכת אחר המכה הוי
 כקרום שעלה מחמת מכה דסופו
 ליסתר, מה שאין כן כשהרפואה
 נצרכת קודם המכה הוי סתימה
 דמעיקרא, ואין סופו ליסתר ע"ש.

וְבוֹזֵה יש להצין גם כן מה דאיתא
 ברש"י שם, דצרכות שפכה,
 ניקב פסול, נסתם כשר, וזהו פסול
 שחזור להכשרו (יבמות עו.), זהו
 למעוטי קרום שעלה מחמת מכה, דכל
 נקובי דטרפות לא מהניא להו סתימה
 דסלקא צוה לאחר זמן ע"כ. ויש להצין
 צאמת מאי שנא צאדם דנסתם כשר,
 וצבהמה נסתם טריפה. ולפי מה
 שנתבאר אחי שפיר, דאדם כיון שאין
 הקצ"ה מכה אלא אם כן נצרכא
 הרפואה מתחלה, הרי יש בכל מכה
 סתימה מעיקרא, דעוד קודם שנתהוה

המעשה הזה לרפואה למכה העמידה
 לצוה לאחר זמן] והקדים רפואה
 למכה, דאמר ריש לקיש אין הקצ"ה
 מכה את ישראל אלא אם כן מקדים
 וצורא להם רפואה צתחילה, שנאמר
 (הושע ז-ו) כרפאי לישראל ואחר כך
 ונגלה עון אפריים [על ידי מכה שאני
 מציא עליהם], אבל אומות העולם אינן
 כן, אלא מכה אותן ואחר כך רופא
 אותן, שנאמר (ישעיה יט-כב) ונגף ה'
 את מצרים נגוף ורפוא, צתחלה נגוף
 ואחר כך רפוא ע"כ.

וּבִיאָזְרוּ הוּא, דאיתא בגמרא
 (עבודה זרה נה.) יסורין
 צשעה שמשגרין אותן על האדם,
 משציעין אותן שלא תלכו אלא ציום
 פלוני, ולא תלאו אלא ציום פלוני
 וצשעה פלונית, ועל ידי פלוני ועל
 ידי סם פלוני. והיינו דאמר רבי
 יוחנן מאי דכתיב (דברים נח-נט)
 וחליים רעים ונאמנים, רעים
 צשליחותן [שמייסרין את הגוף]
 ונאמנים צצצועתן ע"כ. ודבר זה היא
 גם צאומות העולם, שעוד קודם
 שנשלח המכה, יש כרוז גם על
 הרפואה, וכמבואר בגמרא שם. אבל
 יתרון יש צישראל, שהרפואה צע"ס
 נצרכא גם כן מתחלה, ועומדת מוכנת
 תיקף לרפאות, ורק אחר זה נשלח
 המכה. וזהו לא רק צחולי לצד, אלא
 צכל צרה וצוקה, וכמו שהיה צגזירת
 המן, שנצרכא הרפואה קודם המכה.

שהתשובה יהיה קודם ולא החטא, ואז הוא סתימה דמעיקרא, ותשובתנו תעלה ארוכה להחטאים ע"ש.

וזדו שאמר הנביא, 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', ולא תאמרו שעדיין ישאר פגם גם אחר זה, כמו קרום העולה אחר המכה, כי לא כן הוא, כי תשובה היא סתימה דמעיקרא, 'קחו עמכם דברים', אשר שבעה דברים נצראו קודם שנצרה העולם, וזיניהם יש תשובה, 'ושבו אל ה', שיעלה התשובה ארוכה גמורה לרפאות את חולי החטא בשלימות שלא ישאר ממנה רושם. ואמרו אליו 'כל תשא עון', שהתשובה ירפא כל העון כולו, שלא ישאר שום פגם אחריו, כי התשובה נצרה קודם החטא, והוי סתימה דמעיקרא.

וזדו שאמרו על הושע, ש'פתח בתשובה תחלה', שכאשר פתח לדבר בענין התשובה, עורר לנו על מעלתה שיכולה לרפאות את החטא כליל, כי התשובה נצרה תחלה עוד קודם החטא, וכמו שאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה', שהתשובה היא מהדברים שנצראו קודם העולם, ולכן אמרו אליו כל תשא עון, שסליחת העון היא כליל בשלימותה, דהוי סתימה דמעיקרא.

ועל כן אמר, לכו ונסובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחצצנו,

הנקב, כזר מוכנת הרפואה מעיקרא, ולכן הוי סתימה מעליא, לא כן בהמה, שמתחלה מכה ואחר כך מרפא, לא הוי סתימה מעליא, ונשארה טרפה.

ובאהבת חיים (אלול אות ג במידושי זן המחצר) כתוב, דכן הוא גם זכח התשובה, דאיתא בגמרא (פסחים נד.) שבעה דברים נצראו קודם שנצרה העולם, אלו הן תשובה וכו', דכתיב (תהלים 5-3) צטרם הרים יולדו [צבראת מדת תשובה], תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם ע"כ. ולכאורה טעמא צעי למה הוצרך לצרוא כח התשובה עוד קודם צריאת האדם, שבעה שעדיין אין תועלת בזה, וסגי לצרוא אותה אחר שנצרה האדם שעלול לחטוא. אך לפי מה שנתבאר אתי שפיר, דכיון דהתשובה נצרה קודם החטא, הוי התשובה סתימה דמעיקרא וסתימה מעלייתא הוא, אבל אם היה החטא ראשון, והתשובה היה צא רק אחריו, לא היה זכח תשובתנו להעלות ארוכה לחטאינו, ולא היה בזה סתימה מעליא. וזהו שאמר הכתוב (תהלים עט-ח) אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך. ולכאורה למה התפלל רק על עונות הראשונים, ואטו עונות האחרונים יזכר לנו. אך אנו מבקשים שאל יזכר לנו העונות לראשונים והתשובה לאחרון, אלא מהר יקדמונו דייקא רחמיך,

דברי

שבת שובה

תורה

הכוונה שהתשובה היא דוגמת החולי
והרפואה, שאין הקצ"ה מכה את
ישראל עד שנצרח הרפואה מתחלה,
כדי שמהא הרפואה בשלימותה, וכמו
כן היא התשובה, הקצ"ה קדמה
לצריאת העולם, כדי שכה התשובה
תסלק את החטא כליל שלא תשאר
שום רושם ממנה עוד.

